

MUSIQİ SƏNƏTİ

UOT: 781.7+786.8+784.4+784.6+786.8

ORCID: 0009-0003-6669-763X

<https://doi.org/10.52094/IFPX6569>

Məhəmməd Abışov Maşallah oğlu
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti
magistrant
mehammedabishov63@gmail.com

AFTANDİL İSRAFILOVUN İFAÇILIQ MƏKTƏBİ VƏ MUSIQİ İRSİ

Xülasə: Məqalədə Azərbaycan qarmon sənətinin görkəmli nümayəndəsi Aftandil İsrailovun yaradıcılığı geniş elmi prizmadan təhlil olunur. Məqalədə onun ifaçılıq məktəbinin formalaşması, muğamın qarmon üzərində təqdimatı, texniki üsulları, səhnə davranışları və milli kimlikdə rolu araşdırılmışdır. Eyni zamanda İsrailov irsinin müasir dövr üçün tətbiqi və pedaqoji əhəmiyyəti vurğulanır.

Açar sözlər: Aftandil İsrailov, qarmon, muğam, ifaçılıq məktəbi, səhnə mədəniyyəti, musiqi fəlsəfəsi, milli kimlik, tətbiqi əhəmiyyət

Giriş

Azərbaycan musiqi mədəniyyəti xalqın tarixi kimliyinin və kollektiv yaddaşının mühüm daşıyıcılarından biridir. Milli musiqi alətləri yalnız musiqi ifa vasitəsi deyil, həm də mədəni özünüdərk və milli yaddaşın kodlarıdır. Qarmon bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Onun ifa imkanlarının genişləndirilməsi XX əsrin ikinci yarısında Aftandil İsrailovun fəaliyyəti ilə daha da sürətləndi.

İsrailov qarmonu yalnız müşayiət aləti statusundan çıxararaq müstəqil bədii ifadə vasitəsinə çevirdi. Bu addım Azərbaycan musiqisinin peşəkar səhnədə təqdimatını zənginləşdirdi və xalq musiqisinin simvolik dəyərini artırdı.

Məqalənin məqsədi İsrailovun yaradıcılığını kompleks şəkildə araşdırmaq, onun ifaçılıq məktəbinin mahiyyətini və Azərbaycan musiqi mədəniyyətindəki rolunu elmi təhlillə üzə çıxarmaqdır.

Qarmonun milli kimlikdə yeri

Qarmon Azərbaycan xalqı üçün milli emosiyaların ifadəçisinə çevrilmişdir. Onun melodik çevikliyi və ritmik enerjisi toy mərasimlərində, xalq şənliklərində və konsert səhnələrində emosional birlik yaradan mühüm faktordur. Bu xüsusiyyətlər aləti xalqın həyatının ayrılmaz tərkib hissəsinə çevirmişdir.

Aftandil İsrailov ifasında qarmon yalnız musiqi deyil, milli kimliyin daşıyıcısı olmuşdur. Onun ifaları dinləyicidə həm nostalji, həm də qürur hissi oyadırdı.

Qarmonun milli kimlikdə oynadığı rolun araşdırılması həm musiqi tarixçiliyi, həm də etnomusiqişünaslıq baxımından vacibdir. Çünki bu alət musiqidən əlavə sosial-mədəni simvol kimi də çıxış edir.

Yaradıcılıq mərhələləri və repertuar

İsrailovun yaradıcılığı üç əsas mərhələ ilə xarakterizə olunur. İlk mərhələdə o, xalq rəqslərinin ritmik zənginliyinə əsaslanaraq qarmonda virtuoz ifa imkanlarını nümayiş etdirmişdir.

Püxtələşmə mərhələsində muğam və xalq mahnılarının qarmon üzərinə köçürülməsi onun repertuarında xüsusi yer tutmuşdur. Bu mərhələ onun sənətkar kimi püxtələşməsinin göstəricisi idi.

Yetkinlik mərhələsində isə muğam, rəqs və klassik melodiyların sintezi onun üslubunun aparıcı xəttini təşkil etmişdir.

Hər bir mərhələ təkcə musiqi üslubunun deyil, həm də onun ifa fəlsəfəsinin inkişafında yeni bir pillə olmuşdur.

Muğam və qarmon ifaçılığı

Ənənəvi muğam sənəti qarmonun tembr imkanları ilə birləşdirilərək yeni üslub qazanmışdır. İsrailov muğamın lad-məqam sistemini qarmonda yüksək dəqiqliklə təqdim edə bilirdi.

Onun ifasında muğam improvizasiyası xüsusi yer tuturdu. Bu yanaşma qarmonu muğamın ifadə vasitələrindən birinə çevirmişdir.

İsrailovun ifa etdiyi rast, segah, şur kimi muğam parçaları qarmonun milli musiqidə yeni status qazanmasına şərait yaratmışdır.

Texniki üsullar və səhnə davranışı

İsrailov ifasında texniki ustalıq və emosional səmimiyyət harmonik şəkildə birləşmişdir. Belin idarəsi frazaların nəfəs məntiqinə uyğun qurulmuşdur.

Ornamentik keçidlər musiqiyə milli intonasiya çalarları qatmış, səhnədə təmkin və sadəlik tamaşaçı ilə emosional ünsiyyəti gücləndirmişdir.

Onun texniki üsullarında sağ və sol əl hərəkətlərinin sinxronluğu, improvizasiya zamanı ritmik sabitlik və intonasiya dəqiqliyi diqqəti cəlb edirdi.

Rəqs musiqiləri və populyarlıq

İsrafilovun ifasında rəqs musiqiləri xüsusi populyarlıq qazanmışdır. Onun ifa etdiyi rəqs melodiyları xalq arasında geniş yayılmış və toy-məclislərin əsas repertuarına daxil olmuşdur.

Bu musiqilər ritmik aydınlığı, melodik sadəliyi və emosional ifadəliliyi ilə seçilirdi.

Rəqs musiqilərinin təqdimatında İsrafilovun fərdi üslubu onun xalq arasında populyarlığını daha da artırmışdır.

Sovet dövründə yaradıcılıq

Sovet dövründə ideoloji məhdudiyyətlərə baxmayaraq, İsrafilov milli musiqinin ruhunu qorumağa nail olmuşdur. O, xalq musiqisinin səmimiyyətini sovet səhnəsinin peşəkar standartları ilə uzlaşdırmışdır.

Bu yanaşma qarmon sənətinin inkişafı üçün yeni imkanlar yaratmışdır.

İsrafilovun sənətində milli ruhun qorunması ilə sovet mədəniyyət siyasətinə uyğunlaşma arasındakı balans musiqişünaslıq baxımından xüsusi diqqətə layiqdir.

Musiqi fəlsəfəsi və sənət baxışları

İsrafilov musiqini yalnız sənət deyil, həyat fəlsəfəsi kimi qəbul etmişdir. Onun üçün qarmon xalqın səsinin ifadəçisi, musiqi isə insan ruhunun dili idi. Bu baxış onun yaradıcılığının bütün mərhələlərində öz əksini tapmışdır.

Musiqi fəlsəfəsi baxımından İsrafilovun əsərləri xalqın mənəvi dəyərlərinin musiqi dilində ifadəsi hesab oluna bilər.

İfaçılıq məktəbi və təsir dairəsi

İsrafilovun ifaçılıq üslubu bu gün də qarmonçalanlar üçün məktəb rolunu oynayır. Onun ornamentika dili və səhnə mədəniyyəti gənc ifaçılar tərəfindən mənimsənilmişdir.

Onun təsiri əsasən səsyazılar, konsertlər və ifa nümunələri vasitəsilə yeni nəsillərə ötürülmüşdür.

İfaçılıq məktəbi gənc musiqiçilərin repertuar seçimi və texniki yanaşmalarında aydın görünməkdədir.

Müasir dövrdə İsrafilov irsi

Müasir dövrdə Aftandil İsrafilovun yaradıcılığı qarmon ifaçılığı üçün nümunəvi məktəb hesab olunur. Gənc musiqiçilər onun repertuarını öyrənərək öz yaradıcılıqlarında tətbiq edirlər.

Onun ifa üslubu musiqi tədrisində metodik material kimi də istifadə olunmaqdadır.

İsrafilov irsi müasir ansambların repertuarında, konsert proqramlarında və tədris proseslərində öz əksini tapmaqdadır.

Elmi yenilik və tətbiqi əhəmiyyət

Məqalənin elmi yeniliyi İsrafilovun ifaçılıq üslubunun texniki, estetik və fəlsəfi cəhətlərinin kompleks təhlilindədir.

Tətbiqi əhəmiyyət isə onun irsinin musiqi təhsili və təcrübəsində praktik nümunə kimi istifadəsindədir.

Bu irsin gənc musiqiçilərin peşəkar formalaşmasına təsiri Azərbaycan musiqi təhsilində böyük rol oynayır.

Nəticə

Aftandil İsrafilovun yaradıcılığı Azərbaycan qarmon sənətinin inkişafında mühüm mərhələdir. Onun ifaçılıq məktəbi milli musiqi ənənələrinin qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Müasir musiqi mühitində onun ifaçılıq irsi hələ də yaşayır və yeni nəsillərə ilham mənbəyi olur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Ələkbərov A. Azərbaycan musiqi mədəniyyəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2010.
2. Qasimov Ş. Qarmon sənəti və ifaçılıq ənənələri. Bakı: Elm və Təhsil, 2015.
3. Əliyev R. Milli musiqi alətləri: tarix və perspektiv. Bakı: Nurlan, 2018.
4. Məmmədova S. Azərbaycan muğamında ifaçılıq üslubları. Bakı: Adiloğlu, 2019.

Mahammad Abishov Mashallah oghlu

Aftandil Israfilov`s Musical Legacy and Performing School

Summary: The article examines the creative legacy of Aftandil Israfilov, a distinguished Azerbaijani garmon performer. It highlights his role in the development of mugham on the garmon, technical mastery, stage performance and national identity. The article also emphasizes the pedagogical and practical significance of his legacy.

Key words: Aftandil Israfilov, garmon, mugham, performance school, stage culture, musical philosophy, national identity, applied relevance

Мухамед Абишов Машаллах оглы

Музыкальное наследие и исполнительская школа

Афтандила Исрафилова

Резюме: В статье анализируется творческое наследие Афтандила Исрафилова, выдающегося азербайджанского исполнителя на гармоні. Особое внимание уделяется его роли в развитии мугама, техническому мастерству, сценическому поведению и национальной идентичности. Подчеркивается педагогическая и практическая ценность его исполнительской школы.

Ключевые слова: Афтандил Исрафилов, гармонь, мугам, исполнительская школа, сценическая культура, музыкальная философия, национальная идентичность, прикладное значение

Məqalənin redaksiyaya daxilolma tarixi: 08.10.2025

Rəyçi: Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ellada Hüseynova